

EGYHÁZ-LÁTOGATÁS

HELYZETKÉP, KÉRDÉSEK, TANULSÁGOK
A VESZPRÉMI RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZMEGYE
TEMPLOMAINAK ADATGYŰJTÉSE NYOMÁN

Érseki
KÖNYVTÁR
ÉS LEVÉLTÁR

Veszprém, 2024. szeptember 26.

Szerkesztette:
Jankovics Norbert

Fordította:
Johnson Andrea, Kónya Anna és a szerzők

A kézirat a NKFI-134806. számú („OTKA K”)
Veszprém megyei templomok adatbázisa című
támogatott projekt keretében készült
a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ
közreműködésével.

Felelős kiadó:
Dr. Karlinszky Balázs,
Veszprémi Főegyházmegyei Könyvtár és Levéltár

Tipográfia:
Bucsy Balázs

Nyomda:
OOK-Press Kft., Veszprém
Szathmáry Attila

ISBN 978-615-82516-3-1

TARTALOM

Karlinszky Balázs

BEVEZETŐ.....	7
INTRODUCTION.....	10

KÖZÉPKOR

Papp Attila–Kaszás Zsolt–Látos Tamás–Zsiga Zsolt–

Klembala Zsombor–Buránszki Nóra

VÁLOGATÁS VESZPRÉM VÁRMEGYE EGYHÁZI TOPOGRÁFIÁJÁNAK

ÚJ EREDMÉNYEIBŐL.....15

A SELECTION OF NEW RESULTS FROM THE ECCLESIASTICAL TOPOGRAPHY

OF VESZPRÉM COUNTY..... 29

Takács Ágoston

RÉGÉSZETI KUTATÁSOK A TIHANYI SZŰZ MÁRIA ÉS

SZENT ÁNYOS BENCÉS APÁTSÁG ALTEMPLOMÁBAN31

ARCHAEOLOGICAL RESEARCH IN THE CHURCH OF THE BENEDICTINE ABBEY

OF THE VIRGIN MARY AND ST. AIGNAN IN TIHANY..... 40

Pátkai Ádám Sándor–Győrffy-Villám Zsombor

SZENTGÁL KÖZÉPKORI TEMPLOMA41

THE MEDIEVAL CHURCH OF SZENTGÁL..... 53

Jankovics Norbert

EGY ÁRPÁD-KORI TEMPLOM ÁRPÁD-KORI BŐVÍTÉSE: A SÁGDÖRGICSEI (ZÁNKA)

TEMPLOMRÓL REKONSTRUKCIÓS KÍSÉRLETÉNEK TANULSÁGAI 55

AN EXTENSION OF AN ÁRPÁD-PERIOD CHURCH: LESSONS FROM THE RECONSTRUCTION OF THE CHURCH RUINS OF SÁGDÖRGICSE (NEAR ZÁNKA)71

ÚJKOR, LEGÚJABB KOR

Karlinszky Balázs

E SOLIDIS MATERIALIBUS - ZALA VÁRMEGYEI TEMPLOMOK AZ 1778. ÉVI

EGYHÁZLÁTOGATÁS JEGYZŐKÖNYVEKBEN77

E SOLIDIS MATERIALIBUS - THE CHURCHES OF ZALA COUNTY

IN THE RECORDS OF THE 1778 CANONICAL VISITATION 88

Fülöp András

HÁROM SÁVOZOTT TEMPLOMHOMLOKZAT

A 18. SZÁZADI VESZPRÉM MEGYÉBŐL101

THREE STRIPED CHURCH FAÇADES

IN EIGHTEENTH-CENTURY VESZPRÉM COUNTY.....119

Nagy Gergely Domonkos

A VESZPRÉMI PIARISTA TEMPLOM STÍLUSA121

THE STYLE OF THE PIARIST CHURCH IN VESZPRÉM133

Hajdók Judit

A ZIRCI-VESZPRÉMI WILDE-ORGONAMŰHELY135

THE WILDE ORGAN WORKSHOP IN ZIRC-VESZPRÉM 149

Pintér Bálint

WAGRAM VAGY WIENERBERGER? SOROZATGYÁRTOTT ÉPÜLETKERÁMIÁK

HATÁSA A RANOLDER INTÉZET ÉPÍTÉSZETI KONCEPCIÓJÁRA151

WAGRAM OR WIENERBERGER? THE IMPACT OF MASS-PRODUCED

HEAVY CERAMICS ON THE ARCHITECTURAL CONCEPT

OF THE RANOLDER INSTITUTE164

Hajós-Baku Eszter

A WEEKEND-KÁPOLNÁTÓL A BAZILIKÁIG - TEMPLOMÉPÍTKEZÉSEK

A BALATON-PARTON A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN165

FROM THE WEEKEND CHAPEL TO THE BASILICA - CHURCH

CONSTRUCTIONS ON THE NORTHERN SHORE OF LAKE BALATON

BETWEEN THE TWO WORLD WARS.178

Héczey-Markó Ágnes

VARIÁCIÓK OLTÁRRÁ - A FELSŐÖRSI PRÉPOSTSÁGI TEMPLOM FŐOLTÁRÁNAK

ÁTÉPÍTÉSEI A 20. SZÁZADBAN179

VARIATIONS ON THE ALTAR - 20TH-CENTURY RECONSTRUCTIONS

OF THE HIGH ALTAR IN THE FELSŐÖRS PROVOSTRY CHURCH..... 201

EPILÓGUS

Galamb Zsuzsanna

GALAMB ZSUZSANNA: MŰEMLÉK LESZ?

WILL IT BE A LISTED BUILDING? 205

RÖVIDÍTÉSEK, FORRÁSOK, BIBLIOGRÁFIA.....211

A KÖTET SZERZŐI..... 235

MŰEMLÉK LESZ? – WILL IT BE A LISTED BUILDING?

A Veszprémi Főegyházmegyei Könyvtár és Levéltár vezetésével zajló, Veszprém megye templomainak adatbázisa című, OTKA K 134806. számú pályázat zárása felé közeledve talán nem céltalan a projekt során védelemre javasolt épületek összegzése. Az elmúlt négy év során tíz kutató – a MÉM MDK munkatársai és szerződéssel foglalkoztatott művészettörténészek – évenként, fejenként átlagosan 40-50 templom történetét kutatták, ismerték meg. A kutatási program keretében több mint 500 templom adatlapja készült el. Az adatlapokon a történeti adatok rövid ismertetése mellett az épület beazonosítását segítő címadatok és koordináták is feltüntetésre kerültek, valamint nyilatkozni kellett egy esetleges védelem meglétéről is. Álló épületek esetében két fő védettségi kategóriát tudunk megkülönböztetni: a műemléki és a helyi védelmet. A műemléki védelem országos szintű védelmet jelent, kimondására kizárólagosan az állam, jelenleg az Építésügyi és Közlekedési miniszter jogosult. Helyi védelmet – ahogy ez nevéből is kiderül – a települési önkormányzat irányozhat elő, helyi rendelet formájában. Tapasztalataink szerint a helyi önkormányzatok élnek is a törvény adta lehetőséggel, és egy kis faluban a 2-3 műemlék épület mellett olykor tíznél is több helyi védett építmény is előfordul.

A kutatási projekt során a programban résztvevő kollégák mind műemléki, mind helyi védettségre tettek javaslatot. Műemléki védési javaslatok esetében összegezve elmondható, hogy a legtöbb esetben koruk miatt – 18. századi építésük, több esetben középkori eredet alapján – született a védési javaslat, modern épületek esetében elsősorban kimagasló építészeti színvonaluk volt a fő indok. Helyi védelem esetében többségben vannak a 19. századi, 20. század eleji épületek, amelyek még ha némileg átalakítva is, de őrzik építéskori műformáikat. Az egyetlen törlésre javasolt épület Ajka Szent Őrőangyalok temploma, amely 1957-ben épült. Műemléki védelmét a máshol állt, és 1971-ben elbontott középkori eredetű, 18. századi templomról örökölte meg.

1. kép Az alsóiszkázi Szent Miklós-templom délnyugatról
(Fülöp András felvétele, 2024)

Műemléki védelemre javasolt/
Proposed for listed building protection (national level)

	Település/ Location	Templom neve/ Name	Típusa/ Type	Datálás/ Built	Átépités/ Rebuilt	Stílusa/ Style
1	Alsóiszkáz	Szent Márton püspök	templom	1673	18. sz. más	barokk
2	Bakony-szentkirály	Szent Mihály	templom	1790-91, 1911	1876	historizáló
3	Balatonalmádi	Szent Imre	templom	1930		magyaros
4	Balatonfűzfő	Jézus Szíve	templom	1935-36		modernista, magyaros
5	Bakonyoszlop	Keresztelő Szent János	templom	1860	1778-80	későbarokk, historizáló
6	Borszörcsök	Szent Anna és Szent Joachim	templom	1828-1832	13. sz.?, 18. sz.	klasszicista
7	Farkasgyepű	Sarlós Boldogasszony	templom	1903-1907		neogótikus
8	Karakó-szörcsök	Szent András	templom	1747	közép-kor 1795	késő barokk
9	Kisapáti-Diska	Páduai Szent Antal	szőlőhegyi kápolna	1756		barokk
10	Mezőlak	Szent Kereszt felmagasztalása	templom	1840	1790, 1910-12	késő barokk, klasszicista
11	Nemesgulács	Páduai Szent Antal	templom	1845-51		klasszicista
12	Somlójenő	Szent István király	templom	1730, 1817	középkor	késő barokk
13	Somló-vásárhely	Keresztelő Szent János	kápolna	18. sz. vége		barokk
14	Veszprém	Feltámadt Üdvözítő (Károly)	templom	1903-1907		bizánci, historizáló
15	Veszprém	Szent László	templom	1901-02	14. sz., 1845	historizáló

Helyi védelemre javasolt/
Proposed for listed building protection (local level)

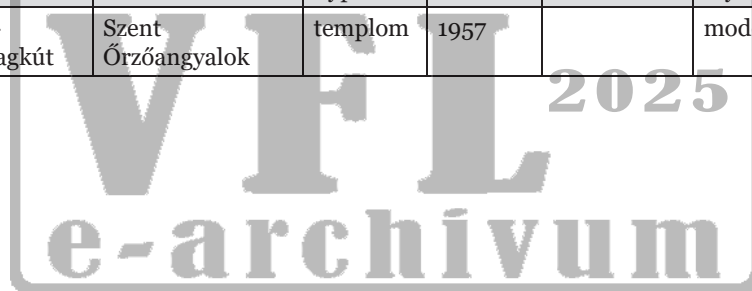
	Település/ Location	Templom neve/ Name	Típusa/ Type	Datálás/ Built	Átépités/ Rebuilt	Stílusa/ Style
1	Badacsony- tördemic	Szent Mihály	templom	1904-05		neoromán
2	Bakonyság	Szent László király	templom	1853-55		historizáló
3	Bakony- tamási	Szent Anna	templom	1942		modernista
4	Berhida- Peremarton- Gyártelep	Szent István király	kápolna	1936-37		modernista
5	Borszörcsök	Jézus Szíve	kápolna		1867-1903 között	romantikus, neogótikus
6	Dabronc	Gyümölcsoltó Boldogasszony	templom	1913-17		késő historizáló
7	Dáka	Szent Kereszt felmagasztalása	templom	1860	18. sz.	klasszicista, romantikus
8	Kéttor- nyúlak	Szent Imre	templom	1865		historizáló, modernista
9	Kisapáti	Szent Kereszt felmagasztalása	templom	1875		neogótikus
10	Nagydém	Kis- boldog- asszony	templom	1790 k.	1883-1884	késő barokk, historizáló
11	Pápa	Szent József	kápolna	2003- 2005		modern
12	Pápa-Öreg- hegy	Szűz Mária Isten anyja	szőlőhe- gyi kápol- na	1949-50		modern
13	Pápadereske	Rózsafüzér királynéja	templom	1779	1784, 1885	késő barokk, historizáló

Műemlék lesz? – Will it be a listed building?

	Település/ Location	Templom neve/ Name	Típusa/ Type	Datálás/ Built	Átépités/ Rebuilt	Stílusa/ Style
14	Rigács	Szeplőtelen fogantatás	templom	1887		historizáló
15	Tapolca, Mogyorós-hegy	Szent Donát	szőlőhegyi kápolna	1811		barokk
16	Tapolca, Véndek-hegy	Szent Péter és Pál	harangláb	1868		késő barokk, klasszicista

Törlésre javasolt/ Proposed removal of the listed building protection

	Település/ Location	Templom neve/ Name	Típusa/ Type	Datálás/ Built	Átépités/ Rebuilt	Stílusa / Style
1	Ajka-Padragkút	Szent Órzóangyalok	templom	1957		modern

RÖVIDÍTÉSEK, FORRÁSOK, BIBLIOGRÁFIA

MÉM MDK = Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ, Budapest

MNL BaML = Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltára, Pécs

MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest

MNL VeML = Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Vármegyei Levéltára, Veszprém

LDM = Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém

OMF = Országos Műemléki Felügyelőség (megszűnt intézmény)

OMVH = Országos Műemlékvédelmi Hivatal (megszűnt intézmény)

OSzK = Országos Széchényi Könyvtár, Budapest

VFL = Veszprémi Főegyházmegyei Könyvtár és Levéltár, Veszprém

VMT Adatbázis = Veszprém megye templomainak adatbázisa. Online Adatbázis. OTKA K 134806. számú pályázat.

Források

ERZEUGNISSE, 1858.

Erzeugnisse der K. K. Privilegierten Thonwaaren und Bauornamente-Fabrik des Heinrich Drasche zu Inzersdorf am Wienerberg. Wien, 1858.

ERZEUGNISSE, 1865.

Erzeugnisse der K. K. Privilegierten Thonwaaren und Bauornamente-Fabrik des Heinrich Drasche zu Inzersdorf am Wienerberg. Wien, 1865.

MNL BaML XI.6.

Angster József és Fia Orgona és Harmóniumgyár iratai. Szerződések. Rajzok. Orgonasíp requirálási főkönyv.

MNL VeML V.102.h.1.

Veszprém Város Tanácsának iratai. Népösszeírások. 1849., 1862.

MNL VeML V.141.f.

Veszprém város képviselőtestületének iratai. Választási iratok. 1869., 1871., 1874.

MNL VEML XII.2.I. 5/G.

Horváth Konstantin irathagyatéka. Történelmi adatok. Zirc, Polány, Nagytevel. 1752.

MUSTER-BUCH, 1880.

Muster-Buch der Thonwaaren-Fabrik der Wienerberger Ziegelfabriks- und Baugesellschaft. Wien, 1880.

OLASZFALUI PLÉB. LVT.

Olaszfalui plébánia levéltára. Éves adások. Költségvetés az olaszfalui rom. kath. templom orgonájának a felújításáról. 1904. augusztus 7., 1904. október 9-i iskolaszéki jegyzőkönyv. Levelek Newarkból (USA), 1922.

Bibliográfia

ACP 7.

HENSZLMANN Lilla (szerk.). *Acta Cassae Parochorum 7.* A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatócsoportjának Forráskiadványai XVII. Budapest, 1980.

AGGHÁZY, 1937.

Aggházy Mária: *A zirci apátság templomépítkezései a XVIII. században.* A Veszprémi Egyházmegye Múltjából 6. Veszprém, 1937.

BAKÓ, 1993.

BAKÓ Zsuzsanna Ildikó: Gerecze Péter fényképhagyatéka. *Forráskiadványok* 1. OMVH Budapest, 1993.

BAKU–CSÍKY, 2012.

Baku Eszter – Csíky Balázs: Hagyomány és újítás. Katolikus egyházművészet a két világháború közötti Magyarországon. Mózessy Gergely szerk.: *Prohászka-tanulmányok 2009-2012.* Székesfehérvári Püspöki és Székeskáptalani Levéltár, Székesfehérvár, 2012, 286-308.

BAKU, 2018.

BAKU Eszter: *Hagyomány és újítás: A centralitás történeti hagyománya és korszerűsége a két világháború közötti magyar templomépítészetben,* PhD értekezés, BME, Budapest, 2018.

BALÁZSIK, 2007.

BALÁZSIK Tamás: Deckert Krisztián és a kaposvári romantikus építészet. In: BUDA Attila–RITOÓK Pál (szerk.): *A főteli templom és a romantika építésze.* Budapest, 2007. 78–85.

- BALÁZSIK, 2016.
 Balázsik Tamás: Magyarpolány rk. templom. Építéstörténeti dokumentáció, értékleltár és restaurátori helyreállítási javaslat. Kézirat, 2016.
- BARRAL I ALTET–AVRIL–GABROIT-CHOPIN, 1984.
 Xavier BARRAL I ALTET–Francois AVRIL–Danielle GABROIT-CHOPIN: Romainische Kunst. Zweiter Band. Nord- und Westeuropa 1060–1220. München, 1984.
- BEDY, 1934.
 BEDY Vince: A felsőörsi prépostság története. Veszprém, 1934.
- BÉKEFI, 1896.
 BÉKEFI Remig: *Emlékkönyv, melyet Magyarország ezeréves fennállásának ünnepén közrebocsát a magyar ciszterci Rend*. Budapest, 1896.
- BENDA, 1968.
 Benda Kálmán: Helytörténeti kiadványok. *Századok* 1968. 292–298.
- BICSKEI, 2022.
 BICSKEI Éva: A veszprémi Ranolder-albumról. In: FARBAKY Péter–FARBAKY-NÉ Deklava Lilla (szerk.): *A haza építőkövei. Tanulmányok a 19. századi építészet köréből Sisa József tiszteletére*. Budapest, 2022. 225–238.
- BIÉLER 1961.
 BIÉLER, André.: *Liturgie et architecture. Le temple des chrétiens*, Genève, 1961.
- T. BÍRÓ, 1993–94.
 T. BÍRÓ Katalin: *A Szentgál, Füzi-kút későneolitik település kőanyaga*. A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 19-20. Veszprém, 1993-1994. 89–118.
- BÍRÓ–JENEY–SZALAY, 2003.
 ifj. BÍRÓ László–JENEY Zoltán–SZALAY György: Szentgál, református templom. A szószer restaurátori kutatása. in.: Mentényi Klára szerk.: *Műemlékvédelmi Szemle 2003/2. Az Országos Műemléki Felügyelőség tájékoztatója. Összefoglaló jelentések a 2002. évi helyszíni műemléki kutatásairól*. Budapest 2003.
- T. BÍRÓ–REGENYE, 2001.
 T. BÍRÓ Katalin–REGENYE Judit: *Tűzkőbánya és feldolgozó telepek. Egy Szentgál (Veszprém megye) környéki neolitikus lelőhelycsoport kutatása*. DANI János - HAJDÚ Zsigmond - NAGY Emese Gyöngyvér (szerk.): *MÓMOSZ I.* Debrecen, 2001. 95–105.

- BODÓ, 2002.
- BODÓ Balázs: A veszprémvölgyi apáca kolostor építéstörténete és kőfaragványai. *Műemlékvédelmi Szemle*, 12. évf. 2002. 1. 41–63.
- BOGYAY, 1944.
- BOGYAY Tamás: A felsőörsi prépostsági templom helyreállítása. *Balatoni Szemle* 3. évf. 17-18. 1944. 473–476.
- BONOMI, 1944–1945.
- BONOMI, Eugen: Bürgerrecht und Bürgertum in Stuhlweißenburg 1688-1848. *Sudost-Forschungen* IX-X (1944-45) 260–361.
- BOROSS 2018.
- BOROSS István: *Forrásaink a reformációról*. Dokumentumok az MNL Veszprém Megyei Levéltárában. Veszprém, 2018.
- BORÓVI, 2000.
- BORÓVI József: *Az esztergomi érseki egyházmegye felosztása*. Budapest, 2000.
- BRUNNER–GOPCSA, 2016.
- BRUNNER Attila–GOPCSA Katalin: *Veszprém város építésze a „hosszú” 19. században*. Műhelytanulmányok a műemléki topográfiához, 5. Székesfehérvár, 2016.
- BSHPF
Bulletin de la Société Préhistorique Française.
- CZAJLIK, 2022.
- CZAJLIK Zoltán: *A terepi kirándulástól a domborzatmodellig*. Budapest, 2022.
- SZ. CZEGLDÉY–KOPPÁNY, 1964.
- SZ. CZEGLDÉY Ilona–KOPPÁNY Tibor: A középkori Ecsér falu és temploma. *Archeológiai Értesítő* 91. 1. 1964. 41–61.
- CVZ
- KANÁSZ Viktor (szerk.): *A veszprémi egyházmegye egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1778–1779. I. Zala megye*. A veszprémi egyházmegye múltjából 35. Veszprém, 2020.
- CVV
- KANÁSZ Viktor (szerk.): *A veszprémi egyházmegye egyházlátogatási jegyzőkönyvei 1778–1779. II. Veszprém megye*. A veszprémi egyházmegye múltjából 37. Veszprém, 2021.

- CSENGEL–GERE, 1996.
 CSENGEL Péter–GERE László: Előzetes jelentés a városlódi karthauzi kolostor kutatásáról. *Műemlékvédelmi Szemle* 6 (1996) 1. 53–84.
- G. Csete 1839.
 G. CSETE Antal: A' Veszprémi Székes-Egyház. In: GUZMICS Iszidór (szerk.): *Egyházi Tár*. XIII. füzet. Pest, 1839. 321–330.
- DAIREAUX, 2006.
 DAIREAUX, Luc: Les temples normands au XVIIe siècle : essai de typologie. *BSHPF*, 2006.
- CS. DOBROVITS, 1983.
 CS. DOBROVITS Dorottya: *Építkezés a 18. századi Magyarországon. (Az uradalmak építészete)*. Művészettörténeti Füzetek 15. Budapest, 1983.
- DOMBI, 1943.
 DOMBI József, dr. A legújabb magyar monumentális művészet. *Szépművészet* 4. évf. 10. 1943. 195–200.
- HODOSSY, 1999.
 DR. HODOSSY Lajos: *A veszprémi református gyülekezet története (1893–1995)*. THÚRY Etele–Dr. HODOSSY Lajos: Jöjj, mondjunk hálaszót... A veszprémi református gyülekezet története. *Veszprém*, 1999. 71–74., 106., 114–116.
- HORVÁTH, 1930.
 DR. HORVÁTH Konstantin S. O. Cist.: *Zirc története*. Zirci könyvek I. Veszprém, 1930.
- EGER VÁROSKÉPI... 1951.
 [Sz. n.] *Eger városképi és műemléki vizsgálata*. Budapest, 1951.
- ERDEI – TÓTH, 1966.
 ERDEI Ferenc – TÓTH Sándor: *Felsőörs prépostsági templom helyreállítása*. Helyreállított műemlékeink 20. Budapest 1966.
- ERDEI, 1982.
 ERDEI Ferenc: Felsőörs Prépostsági templom. *Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára* 118., Budapest, 1982.
- ÉRI, 2005a.
 ÉRI István: Az öt Dörgicse öt román kori temploma 1. *Várak, kastélyok templomok* 2005. 4. 4–7.
- ÉRI, 2005b.
 ÉRI István: Az öt Dörgicse öt román kori temploma 2. *Várak, kastélyok templomok* 2005. 5. 12–14.

- ÉRI–GERŐNÉ KRÁMER–SZENTLÉLEKY, 1964.
- ÉRI István–GERŐNÉ KRÁMER Márta–SZENTLÉLEKY Tihamér: A dörgicsei középkori templomromok. *Magyar Műemlékvédelem 1959-1960*. Budapest, 1964. 95–116.
- ÉRSZEGI, 2010.
- ÉRSZEGI Géza: I. (Szent) István veszprémi adománylevele. In: Megyetörténet. Egyház- és igazgatástörténeti tanulmányok a veszprémi püspökség 1009. évi adománylevele tiszteletére – A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 22. Veszprém, 2010. 9–32.
- ESTERHÁZY, 1690.
- ESTERHÁZY Pál: *Az egész világon levő csudálatos Boldogságos Szűz képei-nek röviden föl tett Eredeti...* Nagyszombat, 1690.
- D. FEHÉR, 1961.
- D. FEHÉR Zsuzsa: Három kiállítás. *Művészet* 2. évf. 7. 1961. 38-40.
- FEHÉR, 1970.
- FEHÉR Rózsa: A hímeskő alkotója. *Képes Újság* 9. évf. 6. 1970. február 7. 6.
- FILMHÍRADÓ, 1961.
- Mattioni Eszter hímes kőmozaikjai. Szöveg Csőke József, Sziklai Kornél. Magyar Filmhíradó 47/3. bejátszás, 1961. november. Azonosító: MFH_1961_47-03. <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=16265>, utolsó letöltés: 2024.05.31.
- FILMHÍRADÓ, 1977.
- Mattioni Eszter hímeskő-kompozíciói. Szöveg Csőke József, Fífilina József. Magyar Filmhíradó 25/3. bejátszás, 1977. június. Azonosító: MFH_1977_25-03. <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=21952>, utolsó letöltés: 2024.05.31.
- FINNEY, 1988.
- FINNEY, Paul Corby: Early Christian Architecture: The Beginnings (A Review Article) *Harvard Theological Review*, 81–3. 1988. 319–339.
- FÜLÖP, 2010.
- FÜLÖP András: *Tihany, Csokonai-liget*. In: KIFALUDY Júlia (Szerk.): *Régészeti kutatások Magyarországon 2009*. Budapest, 2010, 365.
- FÜLÖP – JANKOVICS, 2010.
- FÜLÖP András – JANKOVICS Norbert: *Tihany, Csokonai-liget*. KIFALUDY Júlia (Szerk.): *Régészeti kutatások Magyarországon 2010*. Budapest, 2012, 375.

GÁCH, 1949.

GÁCH Marianne: Mattioni Eszter. Hölgyfutár. *Haladás* 5. évf. 42. 1949. október 20. 11.

GALAVICS, 1984.

GALAVICS, Géza: Antonia Galli Bibiena in Ungheria e in Austria. *Acta Historiae Artium* 30. (1984/1–2) 177–263.

GERGELYFFY, 1967–1968.

GERGELYFFY András: Palota és Castrum Palota. *Magyar Múemlékvédelem* 1967–1968. 125–144.

GERMANN 1963.

GERMANN, Georg.: *Der protestantische Kirchenbau in der Schweiz*. Zürich, 1963.

GIEDION, 1922.

GIEDION, Sigfried: *Spätbarocker und romantischer Klassizismus*. München, 1922.

GOMBOSI, 2008.

GOMBOSI Beatrix: „Köpönyegem pedig az én irgalmasságom...”: Köpönyeges Mária ábrázolások a középkori Magyarországon (Schutzmantelmadonnen aus dem mittelalterlichen Ungarn). Szeged, 2008.

GONDOS–HORVÁTH, 2005.

GONDOS Béla – HORVÁTH Zoltán György: A Balatontól a Bakonyig – Veszprém megye középkori templomai. Budapest, 2005.

GÖMÖRY–CSOMORTÁNY, 2023.

GÖMÖRY Judit – CSOMORTÁNY Levente: Szűz Mária és Szent Imre herceg (egykori piarista) templom. JANKOVICS, 2023. 91–103.

GRÉCZY, 2017a.

GRÉCZY Emőke: A hímeskő női mestere - Mattioni Eszter művészete. *Artmagazin* 15. évf. 5. 2017. 70–77.

GRÉCZY, 2017b.

GRÉCZY Emőke: A hímeskő női mestere. Mattioni Eszter művészete. *Artmagazin Online*. 2017. május 13. (<https://www.artmagazin.hu/artic-les/archivum/5221dbc4e416f64d13b69dd7cd7e9d99>, utolsó letöltés: 2024.06.04.)

GULDEN, 1865.

GULDEN István: A kis-lődi plebánia története. *Magyar Sion* 3. 1865. 671–691.

- GUTHEIL, 2007.
 GUTHEIL Jenő: *Veszprém város okmánytára 1002-1523*. A veszprémi egyházmegye múltjából 18. Veszprém, 2007.
- GUZSIK, 1979.
 GUZSIK Tamás: Veszprém megye középkori templomépítészetének kutatási kérdései. *Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 14. Veszprém, 1979. 163–202.
- GYÖRFFY, 1977.
 GYÖRFFY György: *István király és műve*. Budapest 1977.
- GYÖRFFY, 1997.
 GYÖRFFY György: A magyar királyi oklevelek a kezdetektől 1200-ig. GYÖRFFY Gy. (szerk.): *Árpád-kori oklevelek 1001–1196*. Budapest, 1997.
- HAJDÓK, 2016.
 HAJDÓK Judit: A bakonybéli apátsági templom. *Collectana Sancti Martini. A Pannonhalmi Főapátság gyűjteményeinek értesítője Pannonhalma*, 2016. 133–162.
- HAJDÓK, 2021.
 HAJDÓK Judit: *A veszprémi Szent Mihály-bazilika orgonája*. Építéstörténeti tudományos dokumentáció. Kézirat, 2021.
- HARIS, 2008.
 HARIS Andrea: Majorsági központtól a kastélyig, avagy a tатаi Esterházy-kastély kiépülése. FELD István–SOMORJAY Selysette (szerk.): *Kastélyok évszázadai, évszázadok kastélyai. Tanulmányok a 80 éves Koppány Tibor tiszteletére*. Budapest, 2008. 169–186.
- HARIS, 2020.
 HARIS Andrea: Az attribúció határai és a gyömörei templom. *Ünnepi tanulmányok a 70 éves László Csaba tiszteletére*. Arrabona 58. Győr, 2020. 201–212. 208–210.
- HEGYI, 2018.
 HEGYI Sándor Ferenc: *Szentgál és a nagy háború. A fennmaradt levéltári iratok és az anyakönyvi feljegyzések felhasználásával*. Szentgál, 2018.
- HELYI ÉRTÉKTÁR, 2022.
 DR. PÁSZTORNÉ SIMON Annamária (szerk.): *Kincsek emlékek őre, Felsőörs*. Felsőörs Helyi Értéktár. Felsőörs, 2022.

HERMANN, 2015.

HERMANN István: *A veszprémi egyházmegye igazgatása a 18. században 1700–1777*. A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 37. / A veszprémi egyházmegye múltjából 28. Veszprém, 2015.

HMM I.

DERCSÉNYI Dezső–VOIT Pál (szerk.): *Magyarország műemléki topográfiája VII. Heves megye műemlékei I*. Budapest, 1969.

HOLL–PARÁDI, 1982.

HOLL Imre – PARÁDI Nándor: Nagykeszi középkori falu kutatása. *Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 16. Veszprém, 1982. 181–202.

IRÁNYI, 2014.

IRÁNYI László: Adalékok a Veszprémi Angolkisasszonyok Sancta Maria Intézetének történetéhez. *Veszprémi Szemle* 16. 2014/2. 97–107.

JAKAB–JANKOVICS, 2013.

JAKAB Attila – JANKOVICS Norbert: Elpusztult középkori templomok Nagyhalász határában. KOLLÁR Tibor (szerk.): *Középkori templomok a Tiszától a Kárpátokig*. Nyíregyháza, 2013. 179–186.

JANKOVICS, 2010.

JANKOVICS Norbert: A tarnaszentmáriai templom kőfaragványai. TÜSKÉS Anna (szerk.): *Ars perennis*. Fiatal Művészettörténészek II. Konferenciája. CentrArt Művészettörténeti Műhely tanulmányok, Primus Gradus tanulmányok. Budapest, 2010. 329–333.

JANKOVICS, 2022.

JANKOVICS Norbert: A tatai Esterházy-kastély építéstörténete. KÖVESDI Mónika–VIRÁG Zsolt (szerk.): *Tata, Esterházy-kastély. A Nemzeti Kastélyprogram tanulmánykötetei. 1*. Budapest, 2022. 113–131.

JANKOVICS, 2023.

JANKOVICS Norbert (szerk.): *Veszprém város templomai*. Veszprém, 2023.

KAMMERER–DÖRY, 1915.

KAMMERER Ernő – DÖRY Ferenc: *A zichi és vásonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára*. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vasonkeo. XI. Budapest, 1915.

KANÁSZ, 2020.

KANÁSZ Viktor: *A canonica visitatio intézményének története és kutatása*. CVZ 7–16.

KARLINSZKY, 2011.

KARLINSZKY Balázs: A balatonfűzfői római katolikus egyházközségek a két világháború között, *Acta Papensia* 2011/3-4, 202–221.

KARLINSZKY, 2020.

KARLINSZKY Balázs: Rétegpasztoráció a Veszprémi Egyházmegyében. KARLINSZKY –VARGA, 2020. 229–243.

KARLINSZKY, 2024.

KARLINSZKY Balázs: *Templomépítések 1778 és 1847 között a Bakonyban és környékén*. KARLINSZKY Balázs – VARGA Tibor László (szerk.): *A veszprémi püspökség „hosszú 19. százada”. A veszprémi egyházmegye története 1777–1917 között*. A veszprémi egyházmegye múltjából 41. Veszprém, 2024. 27–48.

KARLINSZKY –VARGA, 2020.

KARLINSZKY Balázs–VARGA Tibor László (szerk.): *Rott Nándor és kora*. A Katolikus Egyház 1918-1919-ben és a Veszprémi Püspökség a két világháború között. Veszprém, 2020,

KELÉNYI, 1978.

KELÉNYI György: Az Építészeti Igazgatóság és a „hivatalos” építészet Magyarországon a XVIII. század végén. ZÁDOR Anna–SZABOLCSI Hedvig (szerk.): *Művészet és felvilágosodás. Művészettörténeti tanulmányok*. Budapest, 1978. 123–159.

KELÉNYI, 2022.

KELÉNYI György: Megjegyzések klasszicizáló késő barokk építészetünkhöz. FARBAKY Péter – FARBAKYNÉ DEKLAVA Lilla (szerk.): *A haza építőkövei. Tanulmányok a 19. századi építészet köréből Sisa József tiszteletére*. Budapest, 2022.

KÉZAI, 2004.

KÉZAI Simon: *A magyarok cselekedetei*. Budapest, 2004.

KISS, 1972.

KISS Ákos: *Mattioni Eszter művészete*. Szekszárd, 1972.

KOLLÁR, 2000.

KOLLÁR Tibor (szerk.): *A középkori Dél-Alföld és Szer*. Dél-Alföldi évszázadok13. Szeged, 2000.

KOLTAI, 2002.

KOLTAI András: A piarista rend háromszáz éve Veszprémben – tizenkét tételben. A. PERÉMI Ágota (szerk.): *Emlékkötet Laczkó Dezső születésének (1860–1932) 150. évfordulójára*. Veszprém, 2011. 107–120.

KOPPÁNY, 1963.

KOPPÁNY Tibor: *A Balaton-Felvidék románkori templomai*. Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 1. Veszprém 1963. 81–114.

KOPPÁNY, 1967.

KOPPÁNY Tibor.: *Középkori templomok és egyházak helyek Veszprém megyében I.* A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 6. 1967. 117–150.

KOPPÁNY, 1972.

KOPPÁNY Tibor: *Középkori templomok és egyházak helyek Veszprém megyében II.* A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 11. Veszprém, 1972. 213–241.

KOPPÁNY, 1984.

KOPPÁNY, Tibor: A Közép-Dunántúl reneszánsz építésze. *Ars Hungarica* 1984/2. 183–232.

KOPPÁNY, 1992.

KOPPÁNY Tibor: *Ozora és uradalmának építésze a 18. században. Adatok Tolna megye építészetének történetéhez.* A Wosinszky Mór Múzeum Évkönyve 17. Szekszárd, 1992. 229–258.

KOPPÁNY, 1993.

KOPPÁNY Tibor: *A Balaton környékének műemlékei.* Művészettörténet - műemlékvédelem 3. OMVH, Budapest, 1993.

KOPPÁNY, 1994.

KOPPÁNY Tibor: Az ösküi kerektemplom és helyreállítása. *Műemlékvédelmi Szemle* 1994/2. 21–32.

KOPPÁNY, 2014.

KOPPÁNY Tibor: Padányi Bíró Márton veszprémi püspök művész- és mesterköre (Adalékok a 18. század középső évtizedeinek dunántúli művészetéhez). *Művészettörténeti Értesítő* 63. évf. 1. 39–66.

KOPPÁNY–HÉCZEY-MARKÓ, 2023.

KOPPÁNY András–HÉCZEY-MARKÓ Ágnes: A veszprémvölgyi apácakolostor egykori templomának romjai és az úgynevezett Jezsuita templom. JANKOVICS 2023. 113–123.

KÖBLÖS, 2011.

KÖBLÖS József (szerk): „*Processus visitationis*”. *Torkos Jakab egyházlátogatása 1747-ben*. A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai, Forrásközlések 11. Pápa, 2011.

KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009.

KÖBLÖS József – KRÁNITZ Zsolt.: *A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai I. 1526–1760* - A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai, Forrásközlések 10. Pápa, 2009.

KÖRMENDY, 1965.

KÖRMENDY József, Adalékok a felsőörsi Árpádkori templom kutatásának történetéhez. Naplójegyzetek. BARDOLY István – LÁSZLÓ Csaba (szerk.): *Tanulmányok Koppány Tibor 70. születésnapjára*. Budapest, 1998. 83–96.

KÖRMENDY, 1971.

KÖRMENDY József: *Fa- és sövénytemplomok a Veszprémi Egyházmegye területén a XVIII. században*. Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 10., Veszprém, 1971. 53–78.

KÖRNER–NAGY, 2002.

F. KÖRNER Zsuzsa–NAGY Márta: A városrendezési szabályozás története Magyarországon. *Építés-Építészettudomány* 30. 2002/1-2. 123–158.

KRÄHLING, 2009.

KRÄHLING János.: Adalékok a hugenotta típusú imaház magyarországi elterjedéséhez - a Charenton-típus. *Műemlékvédelem* 4/2009. 190–196.

KRÄHLING, 2012.

KRÄHLING János: Adalékok a 17. század magyarországi protestáns templomépítészeténekértékeléséhez. Késő középkor – reneszánsz – kora barokk. *Architectura Hungariae* 11. 2012. 45–53.

KRALOVÁNSZKY, 1994.

Kralovánszky Alán: A tihanyi vár 1982. évi feltárása. *Műemlékvédelem* 38. 1994. 209–218.

KRALOVÁNSZKY–K. PALÁGYI–TÓTH, 1976.

KRALOVÁNSZKY Alán–K. PALÁGYI Sylvia–TÓTH Sándor: *Római és középkori kőtár katalógusa*. Tihanyi Múzeum. Veszprém, 1976.

KRAMER–TÓTH 1966.

G. KRAMER Márta – TÓTH Sándor: A tihanyi apátsági templom és kolostor 1965. évi felújítása. *Műemlékvédelem* 10/4. 1966. 234–237.

KRUMENACKER 2011.

KRUMENACKER, Yves: Les temples protestants français, XVIe–XVIIe siècles. *Chrétiens et sociétés*, Numéro spécial 1, 131–154.

KUMOROVITZ, 1953.

KUMOROVITZ L. Bernát: *Veszprémi regeszták (1301–1387)*. Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 2. Budapest, 1953.

LABROUSSE 1988.

LABROUSSE, Élisabeth: *Histoire de la France religieuse*, Paris, 1988.

S. LACKOVITS 2003.

S. LACKOVITS Emőke (szerk.): *Emlékkötet Vajkay Aurél születésének századik évfordulójára*. Veszprém, 2003.

LÁSZAY, 2020.

G. LÁSZAY Judit: Egy Mosonból betelepült vaskereskedő háza Veszprémbe. NEMES Gábor (szerk.): *Arrabona* 58. Győr, 2020. 213–230.

LÁSZLÓ, 1992.

LÁSZLÓ Csaba: Újabb kutatások a várpalotai várban. CABELLO, Juan (szerk.): *Castrum Bene* 2/1990. Budapest, 1992. 183–192.

LÁSZLÓ, 2006.

LÁSZLÓ Csaba: A várpalotai 14. századi „palota”. Kovács Gyöngyi–MIKLÓS Zsuzsa (szerk.): *„Gondolják, látják az várnak nagy voltát...” Tanulmányok a 80 éves Nováki Gyula tiszteletére*. Budapest, 2006. 163–170.

LECHNER, 2002.

LECHNER László: *Alma Mater a veszprémi várban*. Veszprém, 2002.

LOVAG, 1999.

LOVAG Zsuzsa: *Mitteralterliche Bronzegegenstände des Ungarischen Nationalmuseums*. Catalogi Musei Nationalis Hungarici – Seria Archaeologica 3. Budapest, 1999.

LOVIBOND, 2006.

LOVIBOND, Malcolm: Les premiers dispositifs réformés à Saint-Pierre de Genève. *BSHPF* 2006.

LŐVEI, 2021.

Lővei Pál: *Porfir, kő, márvány*. Kőanyagok, kőfaragók, kőberakások a középkori Magyarországon. I. kötet. Budapest, 2021.

LUDÁNYI, 2016.

LUDÁNYI Gabriella: Az egri Líceum építészei. A Gerl–Fellner probléma. H. SZILASI Ágota (szerk.): *Örökségünk védelme és jövője I*. Studia Agriensia 32. Eger, 2016. 107–122.

LUKÁCS, 1943.

LUKÁCS Károly: *A Balaton-vidék földrajza kétszáz év előtt*. Bél Mátyás „Notitia Comitatum Veszprimiensis, Simighiensis et Szaladiensis” c. kéziratának fordítása és ismertetése. A Magyar Biológiai Kutatóintézet Munkái 15. Tihany, 1943.

LUKCSICS–PFEIFFER, 1933.

LUKCSICS Pál–PFEIFFER János: *A veszprémi püspöki vár a katolikus restauráció korában*. A veszprémi egyházmegye múltjából 1. Veszprém, 1933.

LUX, 1944.

LUX Géza: *Újabb feltárások a felsőörsi prépostsági templomon*. Budapest, 1944.

MAGYAR 1984.

MAGYAR Eszter: A királyi erdőkezelés kiváltságolt népcsoportjainak továbbélése a bakonyi erdőispánság területén *Tanulmányok Veszprém megye múltjából - A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai* 3. Veszprém, 1984. 101–119.

MÁNDITY, 1998.

MÁNDITY György: Délvidék orgonaépítészete. *Magyar Egyházzene* 5. 1997–1998/2–3. 257–272.

MÁRKUS, 1969.

MÁRKUS László: Két művész portré Múterem-látogatás Kovács Margitnál és Mattioni Eszternél. *Új Ember* 25. évf. 14. 1969. április 6. 6.

MAROSI 1992.

MAROSI Ernő: Magyar református templomok – művészettörténeti áttekintés. DERCSÉNYI Balázs. (szerk.): *Református templomok Magyarországon*. Budapest 1992. 26–54.

MAROSI, 1996.

MAROSI Ernő: Bencés építészet az Árpád-kori Magyarországon. TAKÁCS Imre (szerk.): *Mons Sacer 996–1996. Pannonhalma 1000 éve*. Kiállítási katalógus. Pannonhalma, 1996, 131–142.

MAROSI, 1999.

MAROSI Ernő: Megjegyzések a magyarországi romanika épülettípológiájához. KISS Imola–SZŐCS Péter Levente (szerk.): *Arhitectura religioasă medievală din Transilvania/Középkori egyházi építészet Erdélyben*. Satu Mare, 1999, 10–32.

MIKLÓS, 2006.

MIKLÓS Zsuzsa (szerk.): „Gondolják, látják az várnak nagy voltát...” *Tanulmányok a 80 éves Nováki Gyula tiszteletére*. Budapest, 2006. 163–170.

MIKÓ–TAKÁCS, 1994.

MIKÓ Árpád–TAKÁCS Imre (szerk.): *Pannonia Regia, Művészet a Dunántúlon 1000-1541*. A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai Budapest, 1994.

MML 1977.

A hímes kövek, Mattioni Eszter művészete. 1977. május 5. 20:55. Magyar Televízió. Tévéműsor szövegének gépirata In: Magyar Művészek Lexikona. Mo62-1 Mattioni Eszter. 323-330. dia.

MOLNÁR 2008.

MOLNÁR Jánosné: Templom a Jeruzsálem-hegyen. Felújítás. *Veszprémi Napló* 64. évf. 2008. október 30. 8.

MRT 2.

ÉRI István–KELEMEN Márta–NÉMETH Péter et al: *Magyarország Régészeti Topográfiaja 2. A Veszprémi járás*. Budapest, 1969.

MRT 3.

BAKAY Kornél (szerk.): *Magyarország Régészeti Topográfiája 3. A devecseri és sümegi járás*. Budapest, 1970.

NAGY, 2019.

NAGY Veronika: Nagytevel, r. k. templom. JERNYEI KISS János (szerk.) *Barokk freskófestészet Magyarországon I. Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megye*. Budapest, 2019. 300–305.

NAGY, 2021.

NAGY Szabolcs Balázs: Erődítések a várpalotai vár keleti külső oldalán az 1566. évi ostromig. *Castrum* 24. 2021. 39–75.

NÉMETH, 1993-1994.

NÉMETH Péter: *A városlódi karthauzi kolostor története és régészeti emlékeanyaga I. A Veszprém Megyei Múzeumok közleményei 19–20*. Veszprém, 1993–94. 367–382.

NŐK LAPJA 1971.

MES: Kővirág-varázsló. Nők Lapja. 1971. május 6. 2025

PÁMER–KOVÁCS 1994.

PÁMER Nóra–KOVÁCS Éva: Csabdi középkori templomának feltárt romjai és egy korpusz-lelet. PÁMER Nóra (szerk.): *Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára*. Művészettörténet–műemlékvédelem 6. OMVH, Budapest, 1994. 307–320.

K. PALÁGYI, 2008.

K. PALÁGYI Sylvia: Balatonakali-Ságpusztá, a középkori templom, település és a római kori épületek maradványai I. *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 25. Veszprém, 2008., 59–106.

PAPP, 2004.

PAPP Szilárd: Forráskritika–Két faragvány a lövöldi karthauzi kolostorból. F. ROMHÁNYI Beatrix–GRYNAEUS András–MAGYAR Károly et al. (szerk.) *„Quasi Liber et Pictura. Tanulmányok Kubinyi András hetvenedik születésnapjára*. Budapest, 2004. 405–413.

PAPP, 2010.

PAPP Gábor György: Az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottság székháza (volt Dravecz-ház) PAPP Gábor György (szerk.): *Épített örökség a magyar tudomány szolgálatában*. Budapest–Veszprém, 2010. 177–179.

PAPP, 2022.

PAPP Attila: *Veszprém vonzáskörzetének centrális templomai*. Budapest, 2022.

PAPP, 2024.

PAPP Attila: Pál püspök 1263-as vizitációjának első helyszíne – Insula Pilup Sanctae Helenae. SIMMER Livia (szerk.): *Nyugat-dunántúli pálos kolostorok régészeti kutatása*. Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti konferenciák 4/6. Budapest, 2024. 78–95.

PEHM, 1934.

PEHM József: *Padányi Bíró Márton élete és kora*. Zalaegerszeg, 1934.

S. PERÉMI 2004.

S. PERÉMI Ágota: *Újabb avar kori leletek Veszprém megyében I. Késő avar kori sírok Szentgál–Kövestelek, Fűzfa utcában*. A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 23. Veszprém, 2004. 73–97.

PFEIFFER–SZIGETI, 1985.

PFEIFFER János–SZIGETI Kilián: *A Veszprémi Székesegyház zenéjének története*. Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae VI. Aurora Könyvek. München, 1985.

PFEIFFER, 1947.

PFEIFFER János: *A veszprémi egyházmegye legrégibb egyházlátogatásai (1554–1760)*. A veszprémi egyházmegye múltjából 10. Veszprém, 1947.

PFEIFFER, 1987.

PFEIFFER János: *A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950). Püspökei, kanonokjai, papjai*. München, 1987.

PINTÉR, 2017.

PINTÉR Bálint: A szombathelyi Bagolyvár. *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények* 2017/1. 35–81.

PINTÉR, 2022.

PINTÉR Bálint: Sorozatgyártott ornamensek. A wagrami épületkerámiák szerepe a dualizmus kori építészetben. *Ars Hungarica* 48. 2022/3. 305–318.

POGÁNY – SZELÉNYI, 1990.

POGÁNY Ö. Gábor – SZELÉNYI László: *Mattioni Eszter*. Szekszárd, 1990.

RÁCZ, 2020.

RÁCZ Miklós: A veszprémi piarista iskola építéstörténete. *Veszprémi Szemle* 57. 2020/2. 103–136.

RÁCZ–LASZLOVSZKY 2005.

RÁCZ Miklós–LASZLOVSZKY József: *Monostorossáp, egy Tisza menti középkori falu*. *Dissertationes Pannonicae*. III. 7. ELTE, Budapest, 2005.

RANDALL 1999.

RANDALL, Catharine: *Building Codes: the Aesthetics of Calvinism in Early Modern Europe*, Philadelphia, 1999.

RÉCSEY, 1889.

RÉCSEY Viktor: A tihanyi katakomba régiségei. *Budapesti Hírlap* 1889/304. 1–2.

REGENYE 1991.

REGENYE Judit: *Szentgál – iparvidék a rézkor elején*. GEISZT Jakabné (szerk.): *Múzeumi Diárium 1991*. Veszprém, 1991. 3–6.

REGENYE 2004.

REGENYE Judit: *Háztipusok és településszerkezet a késői lengyeli kultúrában veszprémi és szentgáli példán alapján*. A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 23. Veszprém, 2004. 25–47.

REGENYE 2011.

REGENYE Judit: *Kő és agyag. Település és életmód a neolitikum-rézkor fordulóján a Dunántúlon*. Veszprém, 2011.

RÉVHELYI, 1988.

RÉVHELYI Elemér: Fellner Jakab életműve a kezdetektől az 1760-as évekig. PAYER Gábor (szerk.): *Révhelyi Elemér munkássága*. Tudományos Füzetek 4. Tata, 1988. 11–33.

RIU 6.

FITZ, Jenő–MÓCSY, András–SOPRONI, Sándor: *Die Römischen Inschriften Ungarns. 6. Lieferung.* Budapest, 2001.

DE RODRIGUEZ–LOJENDIO, 1966.

Luis María DE RODRIGUEZ–Abundio LOJENDIO: *Castille Romane, Vol. II., Zodiaque*, 1966.

ROMHÁNYI, 2021.

F. ROMHÁNYI Beatrix: A veszprémi egyházmegye 11. századi templomhálózata. KARLINSZKY Balázs – VARGA Tibor László (szerk.): „*Capella Reginalis*” – *A veszprémi püspökség a középkorban.* Veszprém, 2021. 241–252.

RONDOT 1891.

RONDOT, Natalis: *Les Protestants de Lyon au dix-septième siècle*, Lyon, 1891.

ROSTÁS, 2000.

ROSTÁS Tibor: Udvari művészet Magyarországon a 13. század második negyedében és közepén, avagy a Gizella-kápolna hazai kapcsolatrendszere. *Műemlékvédelmi Szemle*, 10. évf. 2000. 1–2. 5–52.

SCHLEICHER, 2007.

SCHLEICHER Vera: Nyaraló hívek, hívő nyaralók, Fürdőtelepi templomok és kápolnák a Balaton-parton 1. S. LACKOVITS Emőke, SZŐCSNÉ GAZDA Enikő (szerk.): *Népi Vallásosság a Kárpát-medencében 7.* Sepsiszentgyörgy-Veszprém, 2007.

SCHWEBEL 2006.

SCHWEBEL, Horst: Les temples des colonies huguenotes de la Hesse *BSHPF*, 2006. 481–490.

SERFŐZŐ, 2010.

SERFŐZŐ Szabolcs: Franz Xaver Bucher – egy késő barokk festő a Dunántúlon. BUBRYÁK Orsolya (szerk.): „*Ez a világ, mint egy kert...*” *Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére.* Budapest, 2010. Szerk. 473–488.

SIMON, 2023.

SIMON Anna: *A városlődi Szent Mihály-templom.* KARLINSZKY Balázs–VARGA Tibor László (szerk.): *Érsekségi ékességek I.* 24. Veszprém, 2023. 64–67.

SISA, 2004.

SISA József: *Kastélyépítészet és kastélykultúra Magyarországon a historizmus korában*. Akadémiai doktori értekezés. Budapest, 2004.

SOLYMOSI–CZÁR 2005.

SOLYMOSI Ferenc–CZÁR Attila: *Magyarország orgonái*. Kiskőrös, 2005.

SOÓS, 1967.

Soós Imre: Az egri egyetem felállításának terve. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis* 1967. 303–321.

SÖRÖS, 1904.

Sörös Pongrácz: A bakonybéli apátság története II. ERDÉLYI László (szerk.): *A pannonhalmi Szent-Benedek-Rend története*. IX. 367. Budapest, 1904.

SZAKÁCS 2013.

Szakács Béla Zsolt: Két altemplom – Pannonhalma és Tihany. GAYLHOFFER-KOVÁCS Gábor – SZÉKELY Miklós (Szerk.): *Als ich can*. Tanulmányok Urbach Zsuzsa 80. születésnapjára. Budapest, 2013, 14–23.

SZAKÁCS, 2022.

Szakács Béla Zsolt: *Árpád-kori építészet a Dunántúlon*. Opitz Historiae Artium 3. Budapest, 2022.

SZÉKESFEHÉRVÁR MŰEMLÉKEI

ENTZ Géza Antal (szerk.): *Székesfehérvár*. Magyarország műemlékei. Budapest, 2009.

SZIGETI, 1972.

Szigeti Kilián: Halper János (1817–1888) orgonaépítő mester élete és működése. *Soproni Szemle* 26. 1972/4. 307–320.

SZIGETI, 1982.

Szigeti Kilián: Das Wirken österreichischer Orgelbauer in Ungarn. SCHOLZ, Rudolf (herausgegeben): *Organa Austriaca*. III. Wien. 1982. 133–158.

SZÍJ, 1960.

SzÍj Rezső: *Várpalota. Fejezetek a város történetéből*. Budapest, 1960.

SZÍJ, 1965.

SzÍj Rezső: *Műemlékek és műalkotások Várpalotán*. Budapest 1965.

SZMRECSÁNYI, 1937.

SZMRECSÁNYI Miklós: *Eger művészetéről. Tanulmányok és jegyzetek a hazai barokk történetéhez.* Budapest, 1937.

SZ.N. 1941

SZ.N.: Füzfői Szent Imre kápolna, *Magyar Építőművészet* 1941/12. 398-399.

S. TAMÁS 1997.

S. TAMÁS Márta: Keresztelés Szentgálon. *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* 2. Veszprém-Debrecen, 1997. 454-460.

S. TAMÁS 2012.

S. TAMÁS Márta: *A szentgáli tanyavilág kialakulása és pusztulása.* Szentgál 2012.

TILHOF, 2000.

TILHOF Endre: *Tószok Berénd és temploma.* Fejezetek a község múltjából. Ajka, 2000. 31-32.

TOMISA, 2002.

TOMISA Ilona: *Katolikus egyház-látogatási jegyzőkönyvek. 16-17. század.* Budapest, 2002.

TORKOS

KÖBLÖS József (szerk.): „*Processus visitationis*”. *Torkos Jakab egyházlátogatása 1747-ben.* A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai, Forrásközlések 11. Pápa, 2011.

TÓTH, 1967.

TÓTH Sándor: XIII. századi építőműhely Veszprémben. A Bakonyi Múzeum kőtárának ismertetése III. *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 6. Veszprém, 1967. 163-182.

TÓTH, 1980.

TÓTH Sándor: Felsőörs késő román templomtornya. *Művészet* XXI. 1980. 22-26.

TÓTH, 2000.

TÓTH Sándor: A felsőörsi préposti templom nyugati kapuja. *Műemlékvédelmi Szemle.* 2000. 53-76.

TÖLCSÉRY, 1895.

TÖLCSÉRY Ferencz: *A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló veszprémi római katolikus főgymnasium története.* (1711–1895). Veszprém, 1895.

URBÁN, 2020.

URBÁN Erzsébet: Templomépítészet a két világháború között a veszprémi püspökség területén. KARLINSZKY –VARGA, 2020. 387–404.

VADAS–RÁCZ, 2010.

VADAS András–RÁCZ Lajos: Éghajlati változások a Kárpát-medencében a középkor idején. *Agrártörténeti Szemle* 51. 2010. 39–62.

VAJKAI 1959.

VAJKAI Aurél: *Szentgál. Egy bakonyi falu néprajza.* Budapest 1959.

VAJKAI 1987.

VAJKAI Aurél: *Szentgál. Egy bakonyi falu folklórja.* Budapest 1987.

VÁRADY 1987.

VÁRADY József.: Református templomaink. Debrecen 1987.

VARGA, 2006.

VARGA Lajos: Pásztó városának kísérlete a kegyúri jog megszerzésére a 19. században. *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok – Regnum* 18. 2006/1–2. 97–106.

VERESS D., 1997.

VERESS D. Csaba: *Sóly 1000 éve.* Sóly, 1997.

VIDA 2021.

VIDA Beáta: *A ciszterci rend története a középkori Magyar Királyságban, különös tekintettel a zirci apátságra.* Zirc története I. Zirc, 2021

VILÁGHÍRADÓ 1943.

Mattioni Eszter ékkövekből kirakott mozaikjai. *Magyar Világhíradó* 1001/7. bejátszás, 1943. április. Azonosító: mvh-1001-07. <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=5001>, utolsó letöltés: 2024.05.28.

VIRÁNYI, 1867.

VIRÁNYI Vilmos: *Honvédtiszti koszoru az 1848/9 évből.* Pest, 1867.

VMFN, 1982.

Veszprém Megye Földrajzi Nevei I. A tapolcai járás. Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 156. Budapest, 1982.

VOIT, 1940.

VOIT Pál: A Füzfői Szent Imre kápolna. *Szépművészet* 1940/3. 71–72.

VOIT, 1960.

VOIT Pál: Tervek, mesterek és mű. *Művészettörténeti Értesítő* 9. 1960. 265–279.

VOIT, 1970.

VOIT Pál: *A barokk Magyarországon.* Budapest, 1970.

VOIT, 1979.

VOIT Pál „Franz Anton Pilgram” című doktori értekezéséről. (Garas Klára opponensi véleménye. Voit Pál válasza.) *Művészettörténeti Értesítő* 28. 1979. 196–206.

VOIT, 1982.

VOIT Pál: *Franz Anton Pilgram.* Budapest, 1982.

WERTNER, 1892.

Wertner Mór: *Az Árpádok családi története.* Nagybecskerek, 1892.

WETTSTEIN 2018.

WETTSTEIN Domonkos: *Regionális stratégiaalkotás a Balaton-part rekreációs célú építészetében (1929-1979).* PhD-értekezés, BME, Budapest, 2018.

ZEILER, 1997.

ZEILER, Martinus: *A magyar királyság leírása.* Szekszárd, 1997.

ZSIRAY, 1978.

ZSIRAY Lajos: A lövöldi karthauzi kolostor. *Műemlékvédelem* 22. 1978. 1. 19–23.